

10.18x32.33	1	עמוד 15	ישראל היום! - השבוע	11/01/2019	66759062-1
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

יוסי ביילין

הסכם פייסל-ויצמן: ההחמזה של כולנו

בבית סבי, לצד התמונות של סבא בקונגרסים הציוניים שבהם היה חבר, ותמונות של ראשוני "חיבת ציון" והתנועה הציונית, היתה גם תמונה של פייסל בן חוסיין בן עלי ההאשמי, לצידו של חיים ויצמן. שניהם בכאפיות, שניהם מחויכים, בתמונה שצולמה בדמשק ב־1918. כשתהיתי לפשר התמונה המשונה הזו, הסבירה לי סבתא שזה היה ניסיון לחיות בארץ בלי לריב, "אבל האנגלים הרסו הכל".

היה משהו בדבריה, אבל ספק אם זהו הסיפור כולו. במאמציהם לגייס הן את יהודי העולם והן את ערביי המזרח התיכון במהלך מלחמת העולם הראשונה, העניקו הבריטים הבטחות מרחיקות לכת גם ליהודים וגם לערבים, והצליחו לשכנעם להיאבק בטורקים. היהודים הקימו – בין השאר – את "הגדודים העבריים" שנלחמו לצד הבריטים, והמשפחה ההאשמית, בראשות השריף חוסיין (הפטרון של העיר מכה ואחר כך מלך ח'ג'אז), הובילה את המרד הערבי באימפריה העות'מאנית. היהודים זכו בהצהרת בלפור, ואילו לשריף חוסיין הובטחה הנהגת העולם הערבי.

במאוס 1918 פרסם חוסיין, בעיתון הרשמי של מכה, "אל־קיבלה", הצהרה מדהימה, המקבלת בברכה את "אחינו היהודים השבים לארץ ישראל", המביעה התפעלות מתופעת שיבת ציון, ותקווה לשיתוף פעולה עם הערבים החיים בפלשתיין, "מהבחינה החומרית והרוחנית גם יחד".

שלושה חודשים אחר כך התקיים בעקבה המפגש הראשון בין ויצמן (שעדיין לא נבחר לנשיא ההסתדרות הציונית, אבל נחשב ליורשו של הרצל ולמי שהצליח לשכנע את הבריטים לפרסם את הצהרת בלפור), ובין חוסיין, שהיה מפקד המרד הערבי, והיה אז בדרכו צפונה, בראש כוחותיו. בתום פגישה שבה נוצר ביניהם מכנה משותף רחב, כתב ויצמן ביומנו: "הוא הערבי הלאומי האמיתי הראשון שמצאתי".

צילום: מתוך ויקימדיה

מצאו מכנה משותף רחב. ויצמן (משמאל) עם פייסל

לפני 100 שנה, ב־3 בינואר 1919, בלונדון, נחתם ביניהם הסכם לשיי תוף פעולה לאומי יהודי-ערבי, אשר צריך לקורא פעמיים כדי להאמין שהוא נחתם באמת. מטרתם היתה להציג חזית יהודית-ערבית בוועידת השלום ימים אחדים אחר כך, בפריז, ואכן חזית כזו נוצרה בעידוד הבריטיים. פייסל הדגיש כי ההצעות שהוצעו על ידי הארגון הציוני לוועידת השלום הן "צנועות ומתאימות..."

ויצמן חתם כבא כוח ההסתדרות הציונית. פייסל חתם בשם ממלכת ח'ג'אז, "מתוך היכרות הקירבה הגועית, והקשרים העתיקים הקיימים בין הערבים והעם היהודי, ומתוך הנחה שהדרך הבטוחה ביותר להשגת שאיפותיהם הלאומיות היא באמצעות שיתוף פעולה אמיץ ככל האפשר בפיתוחן של המדינה הערבית ושל פלשתיין". המסמך המשותף התייחס לשתי ישויות: "סוריה הגדולה", שפייסל אמר היה לכהן כמלכה, ופלשתינה המנדטורית, שבה אמורה להתממש הצהרת בלפור. הוא קרא לנקוט את כל האמצעים הדרושים כדי לעודד ולהגביר עליית יהודים וליישבם על הקרקע, התיישבות צפופה, לשם עיבוד אינטנסיבי של האדמה. עם זאת, זכויותיהם של הפלאח הערבי והאריסים "יהיו מוגנות, ויסייעו להם לשם התפתחותם הכלכלית". הוסכם כי אם ייווצרו חילוקי דעות, הם ייושבו באמצעות בוררות מטעם ממשלת בריטניה.

פייסל הוסיף כי אם לא תעמוד בריטניה בהתחייבויות לערבים לא יהיה מחויב להסכם זה, והמעצמות הכזיבו: אביו נותר רק מלך ח'ג'אז ולא הפך מנהיג הערבים, ושנים מעטות אחר כך נכבשה הממלכה על ידי סעודיה. ב־1920 הוכתר פייסל למלך סוריה הגדולה, אך לאחר ארבעה חודשים הורח על ידי הצרפתים, ונאלץ להסתפק בעיראק שבה מלך עד מותו, 13 שנים אחר כך. ההסכם הפך מסמך היסטורי מעניין, שלא מומש. סבתי שכחה להאשים בהחמזה ההיא, לצד הבריטים, גם את הצרפתים. ●